

Erfaringerne fra Thyfland
 angaaende
Sukkerroedyrkningen og den dermed forbundne
Industri

og om Forholdet for samme i Danmark.

Foredrag i det kgl. Landhusholdningsseftab d. 2den Marts 1881 af Land-
 brugskandidat S. Zahrtmann.

Mine Herrer! At jeg iaften har udbedet mig Ordet i denne højtærede Forsamling, er steet ifølge Opfordring af Hr. Statsraad Tesdorpf, hvem jeg næstefter det kgl. danske Landhusholdningsseftab, der forshnede mig med de fornødne Rejssemidler til en Rejse i Thyflands Sukkerroeegne, har at talke for de varme og indflydelsesrige anbefalinger, som aabnede mig Udgang de forstjellige Steder, jeg opholdt mig paa Rejsen.

Rejsen, som faldt i August, September og Oktober Maaned, var særdeles heldig, idet jeg kom til Sydhannover i Midten af Sæd høsten og forblev i Thyfland til, efter at Halvdelen af Roehøsten var færdig i de fremmeligste Egne. De Steder, jeg særlig berejste, vare Sydhannover, Hertugdømmet Brunsvig, Provinserne Sachsen og Schlesien.

For ret at bedømme Sukkerindustriens Fremgang i Thyfland, bør man gaa tilbage til Industriens Begyndelse, der som bekjendt ligger i Midten af forrige Aarhundrede, idet den

preussiske Kemiker Marggraf beviste, at der var Mulighed for af den schlesiske Kunkelroe at udvinde Sukker fabrikmæssig; dog førte det kun til Anlægget af et Par mindre Fabrikker, der ikke betalte sig, og Sagen døde igjen hen, skjøndt Staten støttede samme stærkt. At den dog allerede da har vakt stor Opmærksomhed, bevises af, at Englænderne tilbød Opfinderens Efterfølger en større Sum Penge for at bevidne, at der ingen Mulighed var for, at Industrien skulde kunne betale sig. Englænderne vare nemlig bange for, at deres Handel skulde lide Skade derved.

Først ved Napoleon den Stores Kontinentalaffærring kom Roesukkerindustrien til at blomstre, idet Priserne paa Sukker steg umaadelig; saaledes betalte 1805 75 Kr. pr. Centner, derimod 1811 over 500 Kr. pr. Centner. Tillige støttedes Industrien stærkt af Regjeringen, idet Sukkerstoler og Forsøgsanstalter oprettedes, og store Præmier udsattes. I Frankrig fandtes 1828 allerede 58 Fabrikker. Indtil 1827 hvilede Industrien igjen i Tyskland, og herefter sees Industrien at forøges stærkt under en efterhaanden stærkt stigende Beskatning. Dog fandt der bestandig efter hvert Tillæg i Beskatningen en Tilbagegang eller dog Stilstand Sted, hvorefter Stigningen igjen tog fat med forøget Kraft.

I Tyskland har Beskatningen stadig været lagt paa Raaproduktet, hvorved man der saa meget mere har seet sig nødsaget til ikke alene at forbedre Raaproduktet saa stærkt som muligt, men tillige Industriens Evne til at uddrage det mest mulige Sukker af Raaproduktet.

Hvorvidt Tyskland selv hidindtil har nydt godt af denne Beskatningsmaade, er vanskeligt at afgjøre, idet der ved de smaa men sukkerrige Roer ikke høstes saa store Kvantiteter Sukker paa Arealer som ved de større, men mindre sukkerrige. Ligeledes betaler det sig næppe at uddrage det sidste Sukker af Melassen, hvilket derfor ikke er almindeligt, medmindre dette er skattefrit. At derimod Tyskland ved sin Beskatningsmaade har hævet Industrien betydelig, er sikkert, og de fleste Forbe-

dringer sees ogsaa at være udgaaede fra Tyskland til stor Nytte for andre Nationer, der have Røesukkerindustri.

De statistiske Beretninger fra Tyskland ophvise dette meget anskuelig.

Saaledes benyttedes 1836. 18 Cent. Røer til 1 Cent Raasukker.

1840.	17	—	—	—
1846.	14	—	—	—
1857.	13	—	—	—
1870.	12	—	—	—
1878.	10,75	—	—	—

Dette sidste gunstige Resultat skyldes særlig Diffusionsmetoden tilligemed de forbedrede Maader til Fremstilling af Melassefukker. I Tyskland arbejde de allerfleste Fabriker for Øjeblikket med Diffusion, og Halvdelen forarbejder tillige Melassefukker. De to Fabriker her i Landet arbejde med Diffusion.

Hvorledes Industrien er tiltagen i Tyskland i de forløbne Aar, bevise følgende Tal:

i 1837 blev $\frac{1}{2}$ Million Centner Røer forarbejdet

1840	—	5	—	—
1873	—	70	—	—
1877	—	82	—	—

Hvad dette tillige beviser, er, at Industrien og Røeproduktionen maa have betalt sig særlig godt for at kunne fremblomstre saa stærkt, men ved at betragte Sagen nærmere, ville vi tillige se, at Staten hele Tiden har støttet Sagen stærkt ved indirekte Beskyttelse i Beskatningen. Saaledes sees, at endog efter 1871, da Afgiften steg til sin nuværende Højde: 80 Pf. = 71,2 Ore pr. 100 Pbd. Raamateriale, have Statskassens direkte Tab været betydelige.

I Gjennemsnit for Aarene 1873 til 1878' har Produktionen i Hertugdømmet Brunsvig, Provins Sachsen og Hannover været 309 Cent. pr. Td. Land, og deraf er produceret 2782 Pbd. Sukker; heraf skulde betales, saafremt Sukkeret blev indført i Landet, 12 Pf. = 10,68 Ore i Told, hvilket ialt bliver =

297 Kr. For de 309 Centner Røer er betalt ialt 220 Kr. i Afgift.

Forfjellen mellem disse 2 Summer er = 77 Kr., hvilket Beløb altsaa Statskassen har tabt, saafremt det tilsvarende Kvantum Sukker var blevet indført. Naar der dernæst spørges, hvem der har nydt godt af disse Summer, enten Produktionen eller Konsumtionen, saa have, saalænge Produktionen ikke oversteg Landets eget Behov, Koedyrkeren og Fabrikanten taget det Hele. Derimod har efter 1875, da Tyskland begyndte at udføre Sukker i større Maalestof, Forholdet ganske forandret sig, idet det ikke længere er Producenten, men derimod Konsumenten, der nyder godt af Beskyttelsen, idet Prisen paa Sukkeret i Tyskland ikke længer kunde være Verdensmarkedets + Indførelstolden (12 Pf. pr. Pd.), men kun Verdensmarkedets + den Afgift, der svares i selve Tyskland i Forhold til en Beskatning af 80 Pf. pr. Centner Raaprodukt, hvilket svarer paa det allernærmeste til 9,40 Mk. pr. Centner Raasukker i Gjennemsnit for Aarene 1873—78 for hele Tyskland.

Fra 1871—74 indførtes i Tyskland 1,350000 Cent. Raasukker; fra 1875—78 udførtes derimod 6,150000 Cent. Heri sees tillige, at de formindskede Sukkerpriser aldeles ikke have kunnet trykke Industrien, idet Forfjellen mellem de 4 Aar før 1874 og de 4 Aar efter 1874 har været $7\frac{1}{2}$ Millioner Cent. Sukker. Mulighed kunde der være for, at Sukkerpriserne ikke skulde falde ved Overproduktion ud over Landets eget Behov, men for at dette skulde finde Sted, maatte Udførselen af Sukker være forbundet med en direkte eller indirekte Exportpræmie, og dette viser sig for hele Tysklands Bedkommende ikke at finde Sted, idet Udførselsgodtgjørelsen er 9,40 Mk. pr. Centner Sukker, hvilket svarer som forhen omtalt til de 80 Pf., der svares pr. Centner Raaprodukt. Ved at se, hvorledes Forholdet stiller sig i Hannover, vil man finde, at der arbejdes med en indirekte Exportpræmie af omtrent 33 Ore pr. Cent. Raasukker, hvilket svarer til 3 á 4 Ore pr. Centner Røer. I Provins Sachsen

er Exportpræmien større, men Tyskland i det Hele taget har ingen Exportpræmie, idet altsaa en Mængde Fabrikker til Gjengjæld maa arbejde med en Beskatning udover den Godtgjørelse, der gives ved Export.

Vi se altsaa, at Tyskland i det Hele taget arbejder for Djeblikket med fuld Beskatning, om end enkelte Egne nyde en mindre Begunstigelse; at dette har gjort en betydelig Forstjæl i Fabrikkernes Indtægt, er naturligt. For Fabrikken Nordstemmen ved Hildesheim stiller Forholdet sig saaledes:

1869—70	20 pCt.	1873	150 pCt.	1877	42 pCt.
1870	12 pCt.	1874	40 pCt.	1878	9 pCt.
1871	50 pCt.	1875	38 ¹ / ₂ pCt.	1879	22 pCt.
1872	60 pCt.	1876	19 ¹ / ₂ pCt.		

Disse Tal kunne dog ikke kaldes fuldstændig korrekte, idet der vel er udbetalt Aktionærerne det anførte Udbytte; men da omtrent $\frac{1}{3}$ af Anlægskapitalen var laante Penge, som afbetales 1865—69, idet Fabrikken da ingen Dividende udbetalte, bliver Udbytten altsaa virkelig fordelt paa $\frac{2}{3}$ Parter af Anlægskapitalen.

En anden Fabrik, Gr. Düngen, anlagt 1874—75, har givet:

1875—76	26 pCt.	1877	20 pCt.
1876	5 pCt.	1878	11 pCt.
		1879	28.9 pCt.

Disse Tal stemme paa det nærmeste, idet den laante Kapital er forrentet med 5 pCt., affrevet 10 pCt. og til Fornyhelses- og Reservecapital udbetalt 15 pCt. Koerne ere paa begge Fabrikker betalte med 93 Ore pr. Centner. Heraf sees, at der ved Siden af en god Pris paa Koerne i Tyskland kan regnes under nuværende Forhold 10—15 pCt. af Aktiekapitalen. Saaledes vil der, naar man ved Aktiefabriker kun tager Hensyn til Anlægskapitalens Forrentning, kunne erholdes c. 120 Ore + alt Affaldet pr. Cent. Koer. Ved Kjøberoe var den højeste Pris, der blev anført at kunne gives, 115 Ore + Affaldet. Underligt er det, at i Regelen blive Kjøberoeerne betalte med en uforholdsvis lav Betaling, kun med 85—87 Ore + Halvdelen af Affal-

det; Roerne blive saa leverede i Begyndelsen af Kampagnen og ere i Reglen forholdsvis daarlige samt leveres altid i meget smaa Partier.

I Tyskland findes Forholdet mellem Jordbruger og Fabrik ordnet paa forskjellige Maader, saa at der kan skjelnes mellem 3 Hovedtræk, der dog ikke ere bestemt adskilte, nemlig:

- 1) Fabrikker, der erholde deres Raamateriale ved Kjøb.
- 2) — — — — — ved egne Jordbrug.
- 3) —, der ejes af Jordbrugere i Forening. Aftiesfabrikker.

Jeg vil nu nærmere omtale hver enkelt Klasse og betragte deres forskjellige Stilling og Indflydelse paa Jordbruget.

Fabrikker, der erholde deres Roer ved omtrent udelukkende Kjøb, findes især i de sydlige Stater i Tyskland, men deres Antal er i det Hele meget begrænset, og man sporer i disse Egne kun ringe Fremgang; Produktionen er omtrent nu som for 20 Aar siden. Dette taler jo ikke for denne Ordning af Forholdet, og hvad der især hindrer Udviklingen, er den tykke Beskatning, idet Jordbrugeren vil levere saa store Kvantiteter Roer som muligt, og hans Interesser ere altsaa modsatte Fabrikantens, der særlig seer paa Kvaliteten.

Fabrikker, der erholde deres Roer fra egne Jordbrug, findes omtrent udelukkende i Provins Sachsen; dette gik ogsaa glimrende i de gode Aar før 1875, men Resultatet var, at der opstod en Mængde Fabrikker meget nær hinanden, hvoraf Følgen blev, at Fabrikkerne saa sig nødte til at udvide deres Kocavl stærkt; saaledes dyrkes der i Reglen Roer 2 Gange i en 5 Marks Drift eller endog mere; at Driftsudgifterne ved saadanne Avlsbrug maa være kolossale, er naturligt, og de sluge Fabrikernes Indtagt. Være bliver det ved, at Fabrikkerne nu almindelig forpagte Halvdelen af Bøndernes Jord, saa at Afstandene i Markerne ere meget store, ofte over 1 Mil, for Jorder, der drives under en Bedrift. Bøndestanden vil ogsaa paa denne Maade lide, idet den ved de høje Forpagtningsafgifter forpagter Jorden bort og nyder saa selv Livet ved delvis Lediggang. At i det Hele Fabrikkerne i Sachsen for Øjeblikket ere uheldig stillede, sees af, at flere af dem i

de senere Aar ere gaaede faldt, og værre vil det blive, saafremt Regjeringen ved fornnyede Forpagtningskontrakter forbyder Dyrkningen af Roer mere end hvert 3die Aar. Ligeledes vil Konkurrencen med de i den seneste Tid byggede Aktiesukkerfabrikker være slem; der siges almindelig i Tyskland, at om 20—25 Aar ville alle Fabrikkerne dersteds være Aktiefabrikker.

Jeg kommer nu til at omtale Aktiesukkerfabrikkerne; herved forstaaes Fabrikker, der ere dannede af Jordbrugere, baade store og smaa i Forening, saaledes at hver Aktie skal levere et vist Kvantum Roer. Dette Forhold findes især i de Egne, der senest ere traadte ind i de sukkerproducerendes Række, saaledes Sydhannover og Brunsvig. Dette kan sikkert tildeles skyldes, at Sydhannover, der først begyndte at dyrke Sukkerroer for 10—15 Aar siden, allerede indtager et meget højt Standpunkt og ubetinget har det Jordbrug, der for mig stod som det smukkeste og mest indbringende. Her er det ogsaa, at der er Tale om det store Udbytte pr. Td. Land; saaledes anfører Proprietær Bauermeister i Hejersom, en meget dygtig Landbruger, hvis Ejendom er særdeles heldig beliggende tæt ved Fabrikken Nordstemmen, sin Bruttoindtægt at være, iberegnet Dividenden pr. Aktie, idet han beregner den Sum, der er lagt i Fabrikken som Grundkapital i sin Ejendom.

1865	350	Rr.	1872	723	Rr.
66	301	—	73	1286	—
67	280	—	74	1032	—
68	339	—	75	728	—
69	400	— inkl. Dividende	76	464	—
70	368	— — —	77	542	—
71	630	— — —	78	489	—

Med Aktiefabrikkerne bliver den mindre Jordbruger aldeles ligestillet med den store, de erholde nemlig den samme Pris for Roerne. —

Med Hensyn til Forholdene for Sukkerroedyrkning i Danmark vil jeg først gaa ind paa de klimatiske Forhold; her ligger det jo nærmest at søge Oplysninger i selve Landet, men disse

ere temmelig mangelfulde, idet her ingen Statistik foreligger i Righed med den tyfste, saaledes at man ikke kan direkte sammenligne Koens Godhed. Paa Holland blev der sagt mig, at Koen stod c. 5—8 Dre pr. Centner tilbage i Godhed for den tyfste, og dette er sikkert meget passende ansat, da vort vaade Efteraar rimeligvis forhindrer os i at faa saa stort Sukkerindhold, men derimod høste vi større Udbytte af Koen og i det Hele af Sukker pr. Td. Land end i Tyskland, idet der i Gjennemsnit for Hannover og Sachsen er høstet 301 Ent. Koen aarlig fra 1873—79, hvorimod der paa Gaardene ved Fabrikken paa Holland var høstet ifølge Opgivelse af Kammerjunker Tesdorpf til Saddingegaard, i et Møde i Nykjøbing paa Falster, 340 Centner pr. Td. Land i Gjennemsnit af de 7 Aar, Fabrikken har bestaaet. At vi maa staa lidt tilbage for Tyskland i Koens Rigdom paa Sukker, maa man tillige antage, naar man sammenligner Klimaet i Provinserne Sachsen og Hannover.

Provins Sachsen har i Gjennemsnit for Maanederne Maj—Oktober 15,6° C. samt 108" Regn og 136 Regndage for hele Aaret; der er forbrugt 10,9 Pd. Koen til 1 Pd. Sukker og høstet pr. Td. Land ialt 2694 Pd. Sukker. Provins Hannover har i Gjennemsnit for Maj—Okt. 15,0° C. samt 114" Regn og 159 Regndage for hele Aaret; der er forbrugt 11,3 Pd. Koen til 1 Pd. Sukker og høstet pr. Td. Land ialt 2742 Pd. Sukker.

Der sees altsaa, at Hannovers fugtigere og koldere Sommerklima viser et mindre Sukkerindhold i Koen, men dog betydelig større Sukkerhøst pr. Td. Land, og det samme vil blive Tilfældet maaske i højere Grad her i Landet. Vort vaade Efteraar vil maaske forarsage en Del Ulemper i det Hele taget, dog troer jeg, de ville være forholdsvis nemme at overvinde. Transporten kan jo lattes betydelig paa forskjellig Maade; saaledes anvendes paa Højbyggaard flyttelige Spor. I Tyskland nedkules i Reglen Koen paa Marken i smaa Batterier, hvortil Koen bæres sammen, og Transporten skeer saa tildels paa frossen Jord. Med Hensyn til Jordbunden staaer sikkert vore Hvede- og Bygjerder ikke tilbage for de tyfste.

Angaaende Beføstningerne ved Koeproduktionen vilde vi vel komme til samme Resultat som Tyskland, idet Daglønnen er meget nær ens. Saaledes betales i Tyskland paa de større Gaarde Kr. 1,30—1,60, heri beregnet Husleje og alt; dog tjenes i Reglen betydelig mere, da det allermeste er Affordarbejde, ligesom Røner og Vørn i det Hele tjene mere. At disse Arbejdere staa sig godt, seer man paa den ordentlige og pæne Paaklædning, de gode og hensigtmæssige Arbejderboliger, smukke Haver og vel indrettede Skoler. Denne Klasse er den mest betroede ved Mastinarbejde og lignende, og her spores en særdeles heldig Indflydelse baade i materiel og moralsk Henseende, og Arbejderens Interesser gaa i Reglen ud paa at spare sig en Del sammen for om mulig senere at forpagte eller kjøbe mindre Arealer, som saa dyrkes meget intensivt, tildels som Have, men hvor dog Sukkerøen spiller en overvejende Rolle. Underledes stiller det sig med de løse Arbejdere, Piger og Karle, som ere sammenpakkede i store Kaserner og Arbejderboliger. Af disse ere Pigerne de mest sparformelige, men Karlene seer man derimod paa Kroer og lignende Steder, hvor de svire temmelig stærkt, og at det har en uheldig Indvirkning paa de moralske Forhold i det Hele, er naturligt. Det bedres dog Aar for Aar og især i de senere Aar, da der ikke er stærk Mangel paa Arbejdere. Paa private Ejendomme, hvor der gøres en Del for Arbejderne, er Forholdet meget godt. Værst findes Forholdet paa de Fabrikker, der selv producere Røer.

Unge Karle faa i Reglen 140.—175 Kr. foruden Kosten om Aaret. Ved Indførelsen af Affordarbejde i stor Udstrækning vil Arbejderbefolkningen i det Hele hæves, og der vil udvikles bedre Arbejdere og Selvstændighedsfølelsen udvikles. At Staten i Tyskland har havt saa stor Interesse af at støtte Røesukkerindustrien, maa vel hovedsagelig søges i, at denne byder Arbejderne de bedre Vilkaar. Ved Affordarbejde paa de danske Sukkergaarde betales for Vægning og Optagning 39—48 Kr., i Tyskland c. 44 Kr., altsaa meget nær ens.

Jeg vil nu gaa over til at omtale Sukkerøens Indflydelse paa

Jordbruget i det Hele og vil ogsaa her nærmest holde mig til Erfaringen fra Sydhannover ved Aktiesukkerfabrikkerne.

Sydhannover havde før 1860 et Agerbrug, der stod meget langt tilbage i Kultur, idet Udstiftningen først da fandt Sted. Vandafledning kjendtes aldeles ikke, medmindre det kan kaldes Vandafledning stadig at pløje Agrene sammen, saaledes at Midten af dem kunde være tør og give et tarveligt Udbytte. Ligeledes herskede Trevangsbruget. Da Udstiftningen kom 1858 til 1862, og enhver Jordbruger fik tildels ny Jord, der laa op og ned i smaa Agre, var der naturligtvis meget at gjøre, og der gjordes ogsaa gennemgaaende meget; saaledes drænedes i Løbet af 10—12 Aar det meste, og i 1865 begyndte den første Sukkerfabrik, og denne er senere efterfulgt af 30 andre, saa at sige alle Aktiesukkerfabrikker. For Djeblikket finder man dér en Landbrugerstand, vel at mærke ikke indvandret, som staaer paa et højt Trin, man finder et Landbrug efter nyeste Principer og Erfaringer, mange Steder et fortrinlig ordnet Regnskab og en Kæmpeskrif om at være blandt de første tilligemed et Velvære som faa eller ingen andre Steder hos Jordbrugere. Forpagtningsafgiften er for store Gaarde 70—85 Kr. pr. Td. Land, og mindre Arealer gaa op i 90—95 Kr. pr. Td. Land, alt foruden Besætning, Inventar og Skatter. Priserne paa Jord staa i Forhold hertil, nemlig henholdsvis 13—1500 Kr. og 18—1900 Kr. pr. Td. Ld. med de bare Bygninger.

Paa Gaarde, der blot ere henviste til Kornsalg og Kvægsdrift, er Forpagtningsafgiften højst regnet 40—42 Kr.

Jorddelene ved Sukkerroedyrking anføres som følgende:

- 1). Den alm. indførte dybere Kultur.
- 2). Den omhyggeligere Jordbehandling i Almindelighed.
- 3). Den alm. og omhyggeligere Anvendelse af Kunstgødning.
- 4). Det bedre Sædskifte.
- 5). Tidligere Saatid.
- 6). Forøgelsen i det Hele af alle Afgrøder.
- 7). Sikkerhed og mindre Svingninger i Udbytet.

- 8). Om ogsaa Dyrkultur og Rensning er mulig uden Koer, saa er Koen saa særdeles taknemlig herfor og forrenter den udlagte Kapital meget bedre end Kornforterne.
- 9). Den store Flid, stadige Jagttagelse og store Omhyggelighed, som betinger en vellykket Koefagrøde, forhindrer al Sløvhed og beforderer Intelligentsen.
- 10). Ved at være Aktionær i en Sukkerfabrik, opstaaer en Kappelstrid om at være blandt de første og at være den, der leverer det største og bedste Kvantum Koer pr. Td. Land.
- 11). Landbruget bliver der tilført en Mængde Foder, hvorigjennem bedre og hensigtsmæssigere Fodring af Kvæget lettes, og Kvagracerne forbedres.
- 12). Saadanne fælles Foretagender som en Aktiesukkerfabrik foranlediger fælles Raadslagninger, som virke belærende og fordelagtig, ligeledes fremblomstre Foreninger med forskjellige landøkonomiske Formaal.
- 13). Arbejdet bliver fordelt regelmæssig fra Foraarets Begyndelse til Efteraarets Slutning, og der raades over en stor Kraft i Sædhøsten, som især for Maltbygget er af særlig Interesse.
- 14). Den mindre Jordbruger bliver ligestillet med den større, idet han opnaaer den samme Pris og har færre Udgifter.

Ved Punkt 9 vil jeg yderligere bemærke, at der næppe findes nogen radikalere Maade til at fordrive gammel Slendrian paa end Indførelsen af Sukkerkultur, idet Jordbrugersens hele Opmærksomhed stadig maa henbendes paa Koemarken; ligeledes vil han snart blive klog paa, at et godt holdt Bogholderi vil betale sig. Det større Folke- og Husdyrhold stiller Jordbrugeren højere, idet det ikke længere bliver det daglige Arbejde, der fordres af ham, men derimod det daglige Tilsyn og Ledelse af Arbejderne foruden Bogføring, Salg og lignende. Paa den anden Side maa man

huffe paa, at det i Virkeligheden er meget lettere at dyrke Sukkerroer end Foderroer, idet de første ere omtrent færdige, naar de leveres Fabrikken, hvorimod de sidste Benyttelse til- lige paahviler Jordbrugeren, og det sidste maa vel siges at være betydelig vanskeligere end det første. Angaaende Punkt 6 saa oplyses dette lettest ved et Par Exempler, saaledes anfører Proprietær Schilling i Drispensstadt følgende Udbytte 10 Aar før Indførelsen af Sukkerkultur 1865 og 10 Aar efter

af Hvede	7,7 Fold	10,5 Fold
Rug	8,6	12,9
Bønner	10,0	14,8
Bhg	11,4	15,2
Havre	14,9	25,7
Enghø	63,00 P.	11,475 P.
Foderroer	60,000 —	89,000 —
Sukkerroer		36,400 —

Proprietær H. Köhler i Sosmar anfører et Udbytte 8 Aar før Indførelsen af Sukkerkultur 1868 og 8 Aar efter

af Rug	10,25	13,25
Hvede	9,25	13,25
Bhg	11,50	16,00
Havre	20,25	24,25
Bønner	10,00	13,25

Forøvrigt udviser den tyske Statistik en 3 Gange saa stor Udførsel af Korn fra de sukkerproducerende Provinser efter Indførelsen af Sukkerkultur, skjøndt Sukkerroen ind- tager $\frac{1}{4}$ af Arealen, og Befolkningens Tal er steget stærkt; det samme er ogsaa Tilfældet i Frankrig.

Et Spørgsmaal, der maa ligge Landmanden paa Sinde, er, hvorledes Koen stiller sig med Hensyn til Udpining af Jorden, idet det stadig antages, at den er meget slem i denne Retning. Dette viser sig i Virkeligheden aldeles ikke at være Tilfældet; vel kan Sukkerroen mislykkes ved forceret Dyrkning, begrundet hovedsagelig i Enthledhr og Svampe, vel maaste ogsaa ved ligefrem Mangel paa Næringsstoffer, men dette sidste er sikkert

overmaade sjældent; Kornafgrøderne og Græsafgrøden stige derimod overalt. Den forcerede Koedyrkning findes hovedsagelig, hvor Fabrikkerne selv dyrke deres Koer og Konkurrencen er stor som forhen omtalt.

En Sukkerroefafgrøde paa 340 Cent indeholder omtrent 52 Pd. Kvælstof, 145 Pd. Kali, 22 Pd. Fosforsyre.

En Hvedeafgrøde paa 30 Cent indeholder omtrent 60 Pd. Kvælstof, 15 Pd. Kali, 25 Pd. Fosforsyre.

Altsaa 8 Pd. Kvælstof og 2 Pd. Fosforsyre mindre end Hvede og 130 Pd. Kali mere. Naar der tages Hensyn til, at ved Hveden bortføre vi alt Kvælstof, hvorimod næsten intet mistes ved Koen, naar Affaldet opfodres, saa bliver Bærdien paa begge Sider omtrent ens; naar dertil kommer, at alm. anvendes for 25—35 Kr. til Kunstgødning aarlig pr. Td. Land i Thykland, saa kan Jorden ikke blive udpint ved denne Drift. Ligeledes er det jo en almindelig Antagelse, at vi i den danske Jordbund have et Overflud af Kali, saa det vil vare nogen Tid, inden Kornforterne ville komme til at mangle dette. Ved Foderroefafgrøden er Gødningstabet 3—4 Gange saa stort, men der opfodres jo Koen, saa det meste kommer tilbage igjen. Underlig faldt mig i Thykland det store og stadige Forbrug af mineralsk Gødning, især da Erfaringen lader til at gaa ud paa, at herhjemme betaler Kunstgødningen sig kun godt i Begyndelsen; min Opmærksomhed var derfor henvendt herpaa, og den almindelige Udtalelse gik ud paa, at Sukkerroen var saa særdeles taknemlig for den letopløselige Gødning og benyttede samme meget bedre end Kornforterne, saa at den forholdsvis mindre udvaskedes, og den nedlagte Kapital blev strax ved Koen tilbagegivet det første Aar med Rente.

Jeg vil slutte med et Ønske for, at Sukkerroefagen maa vinde stærkere Fremgang end hidtil her i Danmark til Held for det hele Agerbrug og i Særdeleshed for den mindre Jordbruger og især for, at Aktiefabrikkerne maa vinde Indgang, thi med den første Aktiefabrik, der bliver anlagt, vil det snart gaa op for Landmanden, hvad Betydning Sukkerindustrien vil

have for Jordbruget og Nationalvelstanden i Danmark, thi vort Land maa siges at hvide denne Industri de heldigste Betingelser med Hensyn til Jordbund og Klima.

Hertil knyttede sig følgende Diskussion:

Arkitekt Granzow har med Interesse hørt det vel udarbejdede Foredrag og deraf faaet det Indtryk, at Sukkerfabrikationen er en Industri, som ganske særlig passer for Danmark. De Erfaringer, vi have indhøstet dels fra Tyskland og dels herhjemme, kunne ikke andet end i allerhøjeste Grad opmuntre os til at søge at faa den udbredt herhjemme; navnlig vil Sukkerroedyrkingen være til Fordel for den mindre Jordbruger, thi den Omhyggelighed, som Sukkerroen fordrer, vil have Indvirkning med Hensyn til de følgende Afgrøder. Ved en Fest i Valenciennes stod anført paa en Triumfbue, at før Sukkerindustriens Indførelse var i Arrondissementet Afgrøden af Hvede omtrent et Par Hundredestusinde Hektoliter, og der fededes 700 Kreaturer; men efter Sukkerindustriens Indførelse var Udbyttet af Hvedeavlens blevet fordoblet, og der fededes 16 Gange saa mange Kreaturer, samtidig med at man havde Udbytte af Sukkerroen. For os vilde det altsaa være af den allerstørste nationaløkonomiske Betydning, om vi kunde producere alt vort Sukker selv, thi det vilde medføre, at de 10 Millioner Kroner, som nu aarlig gaa ud af Landet, vilde blive her, samtidig med at vi avlede langt mere Hvede og fint Maltbyg og kunde fode flere Kreaturer end hidtil. Landets Kapital vilde derved ligesom med et Slag blive forøget med mange Millioner Kroner. Til at forsyne Danmark med Sukker hører der, efter hvad Taleren i Hast kan udregne, 25 Fabrikker af den Slags, hvoraf vi i dette Øjeblik kun have to, men til at naa dette er der desværre, efter Talerens Mening, ikke nogen nær Udset. Den Bestatningslov, vi have faaet med Hensyn til denne Industri, lægger en væsentlig Hindring i Vejen derfor. Røesukkerindustrien er opvoxt under Bestyttelse. Det var især Kontinentalasspærringen under Napoleon den første, som gjorde, at denne Industri opkom, og var dette mærkværdige Paabud ikke kommet den Gang, havde vi vel i det Hele taget ikke endnu haat en saadan Industri; men da den Gang et Pund Sukker kostede fra 80 Ore til 5 à 6 Kr., var det vel værd at lave Sukker. En saadan Bestyttelse som den, der var tilvejebragt under Kontinentalasspærringen, kunde der jo ikke være Tale om, og med Kontinentalasspærringens Ophor standsede da ogsaa Sukkerindustrien. Senere blev den imidlertid optagen igjen og har arbejdet sig fremad, og i Tyskland er man nu kommen

faa vidt, at man maa sige, at Industrien der arbejder uden Beskyttelse. Man seer altsaa, at der er Mulighed for, at denne Industri kan arbejde uden Beskyttelse, men for at komme i Gang maa den nyde nogen Beskyttelse; det er aldeles sikkert, og naar man da seer, hvilke overordentlige Fordele denne Industri fører med sig, synes det Taleren, at en saadan ringe Beskyttelse som den, der f. Ex. havde i Tyssland for nogle Aar tilbage, her maatte være paa rette Plads. Beskatningsmaaden her i Danmark er forskjellig fra den, der bruges i Tyssland, idet Beskatningen her hviler paa det færdige Produkt, medens den i Tyssland hviler paa Raaproduktet, hvilket sidste jo har den Fordel, at det derved bliver muligt for den dygtige Fabrikant at skaffe sig et Udbytte ud over Gjennemsnittet af det, Fabrikanterne ellers i Almindelighed kunne faa. Noget tilsvarende have vi her i Landet ved Sprittilvirkningen, idet Beskatningen i denne Henseende hviler paa Rarrum og ikke paa det færdige Produkt. Efter Talerens Mening vilde det have været heldigere, om Forholdet med Hensyn til Beskatningen havde været omvendt, saaledes at vi for Sukkerets Vedkommende havde haft Beskatning paa Raaproduktet og for Sprittilvirkningens Vedkommende paa det færdige Produkt, thi Sprittilvirkningen vilde i saa Tilfælde kunne være bleven en Binæring i Jyllands magre Egne, hvorimod Sukkerproduktionen vil høre hjemme paa Derne og i Jyllands bedre Egne. Saaledes er Forholdet nu imidlertid ikke hos os. Vi fik en Lov, som jo skulde være retfærdig i sine yderste Konsekvenser, men derved er den efter Talerens Mening bleven en Beskyttelseslov for den udenlandske Industri. Der kræves nemlig paa en lille Moderation nær den samme Afgift af det indenlandske Sukker som af det udenlandske, men desuden maa Fabrikanterne betale Told af Maskinerne, Kul og andet Materiale, som behøves i den daglige Drift. Staten tager derved altsaa paa en Maade baade i Pose og Sæk, og det er ikke rigtigt. Staten vilde øjensynlig ikke tabe noget, selv om den ogsaa gav Fabrikanterne nogen Moderation. Dette gjør den nu ikke, men ikke alene det; den har ikke engang ladet de nuværende Fabrikker have en vis Tid til Raadighed, indenfor hvilken de kunde indrette sig paa Bedriften, skjøndt det jo, som Enhver veed, ikke er gjørligt at trylle Roer i tilstrækkelig Mængde frem paa engang; der skal flere Aar til, forinden Roearven bliver saa stærkt udviklet, at Fabrikkerne kunne forsynes med alle de Roer, de behøve, og det er dog først, naar Fabrikkerne kunne komme til at forarbejde hele det Kvantum i en Kampagne, hvorpaa de ere indrettede, at Fabrikationen kan betale sig. Resultatet er derfor ogsaa blevet, som det er. Det første Aktieselskab havde ikke Lykken med sig, og Grunden dertil var ikke Mangel paa Kapital eller Mangel paa Dygtighed,

Indsiget og Energi, men Grunden var ligefrem den, at Toldloven ikke vilde tilstaa Fabrikationen nogle Aars Fred til at komme i god og normal Gang. Paa den Tid, Rigsdagen forhandlede Toldloven, skrev Taleren just en Artikel i „Ugeskrift for Landmænd“, i hvilken han udtalte, at hvis det forelagte Udkast blev ophøjet til Lov, vilde denne Industri ingen Gevinst give, og altsaa ikke friste private Mænd til at anbringe deres Kapitaler i slige Foretagender, og de to daværende Fabriker vilde i alt Fald for lang Tid blive de eneste i Danmark. Hvad Taleren udtalte den Gang, har indtil Dato viist sig at være rigtigt. Resultatet vil stadig være det, at saadanne nye Fabriker — der er Tale om, at en ny Fabrik skal sættes i Gang — ikke ville kunne arbejde uden Tab i de første Kampagner. De Penge, der saaledes maa tilskydes i de første Kampagner, maa altsaa tillægges Anlægsomkostningerne, og det gjør, at hele Industrien vanskeligere kommer til at betale sig. Efter Talerens Mening er der derfor ikke Sandsynlighed for, at denne Industri vil have nogen Fremtid her i Danmark, med mindre Beskatningsloven forandres saaledes, at Fabrikerne faa en Frist til at komme i Gang i, og først derefter betale fuld Skat, i hvilken der godtgjøres saa meget, som der betales i Told af Kul og alt andet, som behøves til Driften. Men foretages der en saadan Forandring, er der al Sandsynlighed for, at denne Industri kan vinde Indgang her i Landet til stort Held for det danske Agerbrug, og Statskassen vil intet Tab lide.

Godsejer, Folkethingsmand Ingerslev. Der er enkelte Punktter i den ærede Foredragsholders iøvrigt omhyggelig udarbejdede Redegjørelse for, hvorledes Forholdene ere i Udlandet, i hvilke Taleren ikke kan være ganske enig med ham. Taleren skal ikke gaa videre ind paa disse, men kun bemærke, at han ikke kan anse det for aldeles godtgjort, at der under de nuværende Forhold mangler al Beskyttelse for Sukkerindustrien i Tyskland; det kommer an paa, hvorledes Spørgsmaalet med Hensyn til Udforselspræmien i Virkeligheden stiller sig. Der er ogsaa enkelte Forhold med Hensyn til Arbejdets Dyrhed, som ville faa et noget andet Udseende, naar de tyske Forhold virkelig skulde sammenlignes med de danske. Arbejdslønnen er billigere i Tyskland end her og Trækraften ligeledes, saa at der efter Talerens Mening bliver nogle Fordele paa den tyske Side fremfor paa den danske; men i det Hele taget er det jo Dygtigheden, der skal gjøre sig gjældende, og den kan ikke komme paa engang, der maa Tid til. — Som der er sagt, er det ganske sikkert, at denne Industri passer tilbøielig godt for nogle Egne af vort Land, saasom for Øerne og enkelte Egne af Sjælland, og Taleren har ogsaa for otte Aar tilbage ved Landmandsmødet i Nykjøbing paa Falster

udtalt sig for dens Indførelse, men den Gang gjorde Sagen ikke Lykke. Nu er man bleven mere opmærksom paa den og seer, at denne Industri i Birteligheden godt kan trives her. Angaaende de Fejl, som Bestatningsloven indeholder, har Taleren tidligere udtalt sig her, og han har ogsaa gjort det paa andet Sted og skal blive ved dermed, saa ofte der gives Lijlighed dertil, men han troer ikke, at det er let at faa denne Lov forandret. Noget varig Beskyttelse for denne Industri troer Taleren forøvrigt ikke, at der behøves, men det var naturligt, om man gav den Toldfrihed for visse Materialier og en Læretid med en efterhaanden voksende Bestatning. Selv om man staaer paa Frihandelsstandpunktet, kan man gaa med til en saadan Begunstigelse, thi det er ikke blot selve Fabrikationen, der skal læres, men ogsaa Dyrringen af Koer. Hvad enten disse dyrkes paa store Herregaarde eller paa mindre Ejendomme, vil der altid i Begyndelsen sejles meget, og der skal altsaa betales Lærepenge; men disse komme Fabrikkerne til at betale, idet de maa give mere for Koerne, end de ere værd. Taleren paastaar derfor, at det, der væsentligst gjør Udslaget, er Kapitalen plus den fornødne Dygtighed, og det har ogsaa viist sig her. Det ene Selskab har kunnet holde Pinen ud, det andet ikke, og hvorfor? Fordi det stod noget svagt. Havde det kunnet ofre nogle Hundredetusinde, vilde det ogsaa have høstet Nytte af Foretagendet ligesom det andet. Man maa have Penge til at overstaa Læretiden med, og Ofringen af denne Kapital træder i Stedet for den Begunstigelse, som Lovene burde tilstaa Fabrikkerne. Heraf følger, at det vil være umuligt at tænke sig de af den ærede Foredragsholder omtalte Aktiefabrikker, som ere den tykke Industris Styrke, dannede her i Danmark, Fabrikker, om hvis Oprettelse en vis Del Koedyrkere slutter sig sammen. Det vil imidlertid ogsaa af anden Grund være umuligt at faa slige Fabrikker oprettede her i Danmark, naar man seer hen til, hvorledes Forholdet med Hensyn til disse Fabrikker er i Tyskland; der lade nemlig Jordbrugerne sig sætte under Oplysning; deres Jord skal synes, de skulle til bestemte Tider gjøre det og det paa den og den Maade o. s. v., og i det Hele undertaste sig mangfoldige bindende Bestemmelser; men det vil den danske Jordbruger vistnok ikke gjøre. Ganske vist udøves der ved de nu bestaaende Fabrikker et vist Tilsyn med Koeløverandørerne, men det er af en langt løsere Art end det, der ellers vilde være Tale om. En anden Sag vilde det være, hvis den danske Landmand havde den Tro, at han fik det dobbelte Udbytte af sin Jord ved at gaa til Sukkerroekulturen, end han ellers faaer, men en saadan Tro har han ikke, og efter Talerens Mening vil man derfor ikke, selv om Staten vilde vise mere Imødekommen, end den hidtil har

gjort — hvad han ikke troer den vil — let faa den Anskuelse til at gjøre sig gjældende hos Jordbrugerne, at de burde oprette Fabrikker for egne Penge og faa desuden paalægge sig alle de Baand, som følge af at være Deltagere i saadanne Fabrikker. Paa den anden Side ere Fabrikker, som faa deres Koer ved eget Jordbrug, til stor Skade for de omboende Jordbrugere, idet Fabrikkerne forpagte disses Jord mod høj Afgift; derved faa Jordbrugerne store Indtægter uden selv at bestille noget, og der fremkaldes altsaa ingen Dngtighed. — Hvad Bessatningsmaaden angaaer, da anseer Taleren det for heldigt, at vi have faaet den gjældende Bessatningsmaade; men han vilde have ønsket, at den var filllet op paa en lempeligere Maade, end skeet er. Havde vi faaet en Bessatning pr. Centner Koer, vilde det have været umuligt at begynde paa denne Industri. Forudsætningen for den tyffe Bessatning er den, at man gaaer meget hurtig frem med Hensyn til Koedyrkning, saaledes at denne Bessatningsmaade giver en Præmie for de Koer, som ere bedst i Kvalitet; men naar man har en daarlig og en stor Koe, kan denne Bessatningsmaade ikke bruges, og Taleren seer derfor ikke, at der kunde være nogen Grund for os til at gaa bort fra den Bessatningsform, vi nu have. Derimod kan han være enig med den ærede sidste Taler i, at det for Spiruius's Bedkommende kunde være heldigt at gaa til en Udbyttebessatning.

Arkitekt Granzow maa vedblivende være af den Formening, at det havde været fordelagtigere for Sukkerfabrikationen, om den var traadt ud i Virkeligheden med en Bessatning af Raaproduktet i Stedet for med en Udbyttebessatning. Havde Forholdet været her som i Sverige, hvor Fabrikkerne ere baserede paa Rjøberoe, og hvor de faa meget simple Koer, vilde Taleren have givet den ærede sidste Taler Ret; men saaledes som denne Industri er sat i Gang her i Danmark med store Jordbrug ved Siden af, kan man være fuldstændig overbevist om, at Koerne have et saadant Sukkerindhold, at Fabrikkerne, hvis vi havde faaet en Bessatningslov som den tyffe, lige strax vilde have arbejdet med nogen Bessyttelse og være komne meget bedre gjennem de første Kampagner, end de gjorde.

Statsraad Tesdorpf. Det er nu 5 Aar siden, at denne vigtige Sag sidst behandledes i Selfabet. Det samme, som den Gang bevægede Taleren til at bringe denne Sag frem, har atter bevæget ham dertil paany, nemlig Ønsket om, at vi her i Landet kunde tilegne os, ja erobre — thi erobres skal den — en Sukkerindustri. Som de foregaaende Talere have bemærket, er denne Industri ikke let tilvejebragt, hvad ogsaa Erfaringen har udvist, efterføm der i de forløbne 5 Aar ikke er søjet en eneste

Fabrik til de to, som allerede bestode den Gang, Sagen sidst var paa Bane. I 1876 blev denne Sag sat til Diskussion i det kongelige Landhusholdningselskab i det Haab, at vi skulde kunne foranledige Finansministeren til at stille sig velvilligere og lempeligere lige over for Sagen, end de foregaaende Finansministre siden 1853 havde gjort; thi i denne lange Arrække var der stadig fra Finansernes Side blevet gjort gjældende, at vi maatte bevare vor Sultertold, da den afgiver en af de sikreste og bedste Indtægter for Statskassen. Haabet glippede imidlertid; den Illusion, man vuggede sig i, at det skulde være muligt gennem en Argumentation at overbevise Lovgivningsmagten om, at her var Tale om en Industri, som i høj Grad vilde bidrage til at befæste Landets finansielle Staaet, blev nedslaaet. Efter Talerens Mening befinder Landet sig imidlertid i en alvorlig Stilling lige over for de stadig voksende Importer, og det vilde derfor være heldigt, om vi herhjemme kunde tilvejebringe Produkter baade af den ene og den anden Slags, som vi nu maa hente fra Udlandet; thi selv om Landet uagtet disse store, stadig voksende Importer ikke er gaaet tilbage i finansiell Henseende, er det dog et Spørgsmaal, om det i samme Henseende er gaaet fremad. Vor Export af vore Kornafgrøder tyder ikke paa nogen egentlig Fremgang, og hvad Husdyrproduktionen angaaer, navnlig naar der sees hen til Kvantiteten, da er den heller ikke gaaet opad; der er tværtimod snarere en Tilbagegang, og paa visse Punkter er den ikke saa lille endda. Se vi nu hen til Befolkningen, da vokser dens Fornødenheder i synlig Grad, ligesom ogsaa dens Antal er i stadig Stigen; men kunne vi henvise denne stadig voksende Befolkning til forsøgt Arbejde, til forsøgt Fortjeneste? Taleren troer det i Virkeligheden ikke, og derfor var det ønskeligt, om en saadan Industri som denne kunde indføres her, saa at vi selv kunde producere det Sukker, vi forbruge, hvilket udgjør omtrent 50 Millioner Pund aarlig. Der kan naturligvis ikke være Tale om at tilvejebringe dette Forhold i saa Nar; men under gunstige Forhold vil man efterhaanden kunne arbejde sig hen derimod, og det vilde i højeste Grad være styrkende for Landet. Taleren henviste i 1876 til de Erfaringer, han havde gjort paa sin Rejse i det nordlige Frankrig og Tyskland. Frankmændene svarede ham bestandig paa hans Spørgsmaal: la betterave c'est le bien-être partout (Sukkerroen er Velvære overalt), og Tyskerne sagde, at de ikke havde kunnet føre Krigen mod Østerrig, naar de ikke havde haft den mægtige Sukkerindustri at støtte sig til. At Sukkerindustrien har styrket Frankrig, Tyskland og Belgien paa alle Omraader, kan der ikke være nogen Tvivl om. Enhver, der har rejst i de Egne af de nævnte Lande, i hvilke Sukkerindustrien har faaet Indgang og

Jodfæste, vil sande, at sammenlignet med Fortiden er der i disse Egne en Fremgang, som er forbausende, og som kommer alle Samsundsclasser tilgode. Hos os er Forholdet anderledes. At vi i de sidste 5 Aar have forholdt os passive med Hensyn til denne Sag, saaledes at der ikke engang er gjort den mindste Anstrengelse for at udvide Sukkerindustrien her i Landet, er det bedste Bevis paa, at den er i en hensygnende Tilstand, at den ikke bliver baaren oppe af Lovgivningsmagten og ej heller af Jordbrugerne eller dem, der have Indflydelse paa Jordbrugerne, og dog kan det vistnok ikke nægtes, at det var et Offer værd, om vi kunde komme dertil, at vi selv kunde producere det Sukker, vi forbruge. Det Offer, vi i 1876 forlangte bragt af Staten, gik i Retning af, at Fabrikkerne i den første Tid af deres Bestaaen skulde nyde nogen Lempelse med Hensyn til Beskatningen, og naar denne Lempelse havde været en Del Aar, skulde der da betales en Stat, som var 12 pCt. lavere end paa Kolonialsukker af samme Farve. Denne Fordring faldt imidlertid i daarlig Jord. Uagtet den nuværende Finansminister er den, som af alle dem, vi have haft i en lang Aarrække, har stillet sig velvilligst lige over for dette Spørgsmaal, har han dog, efter at have været presset stærkt, ikke været at formaa til, navnlig paa Grund af Biprodukterne, at gaa ud over 8 pCt. Det maa imidlertid indrømmes, at de Fordringer, der ere stillede fra vor Side, aldeles ikke kunne kaldes urimelige, naar man seer hen til Tyskland, hvor Sukkerindustrien kan opnaa en Beskyttelse af over 20 pCt. Der bør, som Godsejer Ingerslev bemærkede, være en Overgangstid med midlertidige Lempelser. Man har ikke lige strax en sukkerrig Røe; Jorden skal først forberedes og behandles til at frembringe den, og der vil efter de Erfaringer, man har fra de Lande, i hvilke Sukkerindustrien har faaet Indpas, gaa Tid hen, inden man faaer en virkelig sukkerrig Røe. At vi ogsaa her i Landet kunne opnaa, naar Jorden ikke forceres, at tilvejebringe en virkelig sukkerrig Røe, som ikke staaer tilbage for den tyske, har Taleren en vis Formodning om. Forrige Aar havde man paa Fabrikken „Lolland“ en tyk Kemifer, hvis Udtalelser med Hensyn til dette Spørgsmaal netop gik i den Retning. Han sagde nemlig, at han ikke nogetsteds i Tyskland havde truffet en Røe, som var bedre end den, han fandt paa Lolland, og han spaaede, at om en halv Snes Aar vilde der være en halv Snes Sukkerfabrikker paa Lolland. Paa ham havde Lollands Jordbund altsaa gjort det Indtryk, at den var ganske heldig for Sukkeroddyrkning. Taleren anfører dette kun for at vise, hvilket Syn denne Mand havde tilegnet sig med Hensyn til denne Sag. For Tiden anlægges man Sukkerfabrikker i det sydlige Ditmarsken, hvis Jord er stærkere end vor, men har

iøvrigt i sin Sammensætning en Del tilfælles med Hollands Jordbund, kun er denne mere muldrig end Jordbunden i Ditmarsken. Taleren tvivler imidlertid ikke om, at vi maa kunne tilvejebringe en ganske fortrinlig Røe, og naar de store Jordbrugere vilde forene sig med de smaa — hvad de hidtil aldrig have villet — vilde det ikke være saa umuligt — det maa Taleren sige i Modsatning til Hr. Ingerslev — at faa oprettet her i Landet Sukkerfabrikker efter Aktiesystemet. Er den fornødne Dygtighed da tilstede til disse Fabrikkers Drift og den fornødne Dygtighed tilstede hos Roedyrkerne, vil det ikke være saa overordentlig længe, inden Røesukkerindustrien vil kunne forsyne Landet med Sukker. Det er Talerens Dørbetegnelse; Taleren er selv for gammel til at besfatte sig med denne Sag, men for Enhver, der vil være forsigtig og sætte sig nøje ind i Sagen, vil det nok være en Kamp værd. Da Fabrikken „Holland“ blev solgt, skulde de tilgrænsende Grundejere have kjøbt Fabrikken; det havde været fuldstændig i sin Orden, men de gjorde det ikke. Det var ikke Mangel paa Interesse for Sagen, som bevirkede, at de ikke gjorde det, men man havde da fuldt ud skullet bryde Isen, og den Overgang var for brat. Nu er Isen imidlertid brudt, og glæde maa vi være over, at Fabrikken gik over i kraftige Hænder og for Tiden er i kraftige Hænder, thi der er ikke Spørgsmaal om, at det er til Held for hele Sukkerindustrien her i Landet. Taleren passerer meget ofte Fabrikken og glæder sig hver Gang, han seer Skorstenen ryge, der jo er et Bevis for, at Bygningerne ikke staa som Stenhøbe, men ere bleve en værdifuld Faktor for de vedkommende Egne.

Skal Sukkerindustrien imidlertid virkelig kunne drives og trives og gaa fremad her i Landet og efterhaanden arbejde sig op til det samme Standpunkt, hvorpaa den staaer i andre Lande, er det efter Talerens Mening den eneste rigtige Vej at gaa, at faa Aktieforetagerne af selve Jordbrugerne bragte i Stand; thi de Herrer, der kjøbe eller anlægge Fabrikker paa Spekulation, se kun efter Dividenden, og den største er den mest velkomne. Men derved trykkes, som naturligt er, Prisen paa Køerne, og saadan maa Forholdet imidlertid ikke være. Forholdet bør være det, at Jordbrugerne kunne faa den højst mulige Pris for Køerne, for at de derigennem kunne have den Dymuntring, som er aldeles nødvendig, naar denne Industri skal trives og bæres frem i Længden. Dertil hører imidlertid ogsaa, at der er betydelig Forsigtighed, Intelligent og Energi tilstede, ja det maa absolut betragtes som en *conditio sine qua non*, at denne Sag behandles fra Jordbrugernes Side med den største Forsigtighed. Jorden er jo den Kapital, hvoraf vi selv, vore Børn og Børnebørn skulle leve, og Betingelsen for, at den kan vedblive at yde, hvad vi fordrer af den,

er, at vi behandle den med stor Forsigtighed, hvilken Forsigtighed da skal opvejes mod den Betaling, som gives for Sukkerroerne. De Fakta, som den ærede Foredragsholder meddelte angaaende de forøgede Afgrøder og den forøgede Værdi af Jorden, vare overmaade interessante, men efter Talerens Mening ere de Erfaringer, som man i den Henseende har gjort i Tyskland, alt for kortvarige til, at der derpaa kan bygges nogen paalidelig Dom. Naar den ærede Foredragsholder saaledes nævnte, at en Egn pludselig var gaaet over fra et Trevangssystem af daarligt Jordbrug til et Jordbrug, som var mønsterværdigt, da har dette jo naturligvis sin store Betydning med Hensyn til Produktionens Forøgelse, men hvem garanterer for, at det vil vedblive at være saaledes, medmindre Jorden faaer fuld Erstatning for, hvad der berøves den gennem det store Udbytte af Sæd og Koer? Taleren tvivler om, at hans Kolleger paa Holland ere saa villige til at give deres Jord denne Erstatning i Form af Gjødning, hvad den absolut maa trænge til. Efter hvad det synes, begynde de ældre Koedyrkere at falde fra og blive vaklende og tvivlende, ja enkelte af dem have endogjaa allerede fuldstændig trukket sig tilbage. Det er de nye, de unge, som ere bedst fornøjede; men det er ikke dem, der levere de bedste Koer til Fabrikken. Skjøndt Jorden er kjed af Koer, giver den dog et stort Udbytte, og da Fabrikken i det Hele taget gjør gode Forretninger, lader den sig nøje med det Sukkerindhold, som Koerne have. Om Jorden imidlertid vil blive ved at give et stort Udbytte, er et stort Spørgsmaal, og det er derfor under alle Omstændigheder det sikreste, at man, samtidig med at man begynder at dyrke Koer, gjøder Jorden stærkt. — Skulde Taleren i korte Træk angive de Fordele, som Sukkerindustrien fører med sig, vil han sige, at Koesukkerindustrien er et vækkende Middel af allerførste Klasse; intet andet Middel er i Stand til at vække Jordbrugeren som det. Dernæst støtter Sukkerindustrien Arbejderen; den giver ham en stadig Fortjeneste, og den medfører tillige den Fordel, at Kone og Børn kunne arbejde med, naar de efterhaanden lære at behandle Koerne. Befolkningen bliver Tid efter anden solidere stillet og moralisk hævet, fordi Fortjenesten er bleven større. Enhver materiel Fremgang i Arbejdernes Kaar medfører ogsaa en aandelig Rejsning; Forældrene lægge da ganske anderledes Vægt paa deres Børns Opdragelse og Undervisning end ellers. Det er en gammel Erfaring, som gjør sig gjældende overalt. Endelig skal Taleren nævne den tredie Fordel, som Sukkerindustrien medfører, nemlig den forøgede Værdi, som Jorden faaer gennem en Bearbejdelse, som man ikke kan lade den blive til del paa nogen anden Maade, navnlig hvad Rensning og Pulverisering angaaer, i saa fuldt Maal. Det vil, naar man lader

Koerne komme igjen engang hvert 4 eller 5 Aar, have en mærk-
værdig indgribende Betydning for hele Notationen. Hvilken Ind-
flydelse Roesukkerindustrien har for Statens finantsielle Tilstand i
Almindelighed, paa Skatteevnen, derom vidner Franskmændenes:
la betterave c'est le bien-être partout. Alle komme til at
nyde godt af denne Industri. Det er som sagt en almindelig
Erfaringsætning, som gjør sig gjældende overalt, hvor denne
Industri har vundet Indgang og Fremgang.

Det er, som Godsejer Ingerslev sagde, vanskeligt at sige,
hvorvidt for Tiden Sukkerprisen helt og holdent reguleres paa
Verdensmarkedet; men efter hvad en af Kjøbenhavns største Hand-
lende med Sukker havde sagt Taleren, kunde Tyskland og Frank-
rig, siden disse Lande vare blevene eksporterende, ikke længere se hen
til den Bessyttelse, de havde, men maatte finde sig i at sælge
Sukker til de samme Priser, som opnaaes i Amerika. Taleren
bestjæftiger sig ikke selv med Koeproduktionen, men af Hensyn til
den Plads, hvorpaa hans Kolleger have stillet ham i det kongelige
Landhusholdningssekskab, har han anset det som en Samvittigheds-
sag, som en Pligtsag at bringe dette vigtige Spørgsmaal, efter at
det nu har hvilet i 5 Aar, frem igjen i Selstabet: „Paa hvilken
Maade kan denne Sag fremmes; bør vi stille os ligegyldige lige
over for den; bør vi lade den gaa sin stjæve Gang og overlade
til Kapitalen at tage den i sine Hænder og fremme den?“ Vi
ere Kapitalen taknemlige for, hvad den har udrettet med Hensyn
til Sukkerindustrien her i Landet — det gjør Taleren ingen Ind-
vending imod —, men skal denne Industri virkelig slaa Rod og
blive til Velsignelse her i Landet, skulle vi søge at arbejde hen til
Aktieforetager, dannede efter det Princip, at de større og min-
dre Jordbrugere tage Sagen i deres Hænder og arbejde i For-
ening.

Redaktør Frederiksen er overbevist om, at Roesukkerindus-
trien kan trives her i Landet. Vi høste et større Kvantum Roer
og mere Sukker pr. Tønde Land end i Tyskland, og det, som
bidrager hertil, er Produktbestatningen, idet vi nemlig ikke behøve
at pine Koerne til at indtage et saa ringe Volumen som muligt,
— hvad man er stærkt inde paa i Tyskland — hvilket maa an-
sees heldigt for Aulksbruget. Hvad Interessentskabsfabrikker, som
Sr. Zahrtmann talte om, angaaer, da har det lige fra først af,
da denne Industri kom frem her i Landet, været Taleren aldeles
klart, at det er det eneste funde og rigtige Grundlag at bygge
paa, men da man begyndte paa Fabrikken „Lolland“, var det
ikke muligt at faa sligt bragt i Stand, og man søgte derfor
at indrette sig paa den Maade, man der har gjort, og som viser
os, naar vi sammenligne Forholdene paa Lolland og Fyen, hvilken

Betydning det har, at Aulsbrug og Fabrikdrift gaa Haand i Haand. Efter Talerens Mening bør man derfor, naar man anlægger en ny Fabrik, søge at bringe det dertil, at Roedyrkerne blive interesserede i den. Preussisk Sachsen har vistnok bedre end noget andet Land kunnet udholde Konkurrencen fra Amerika, netop fordi Landmændene der vare interesserede i Fabrikkerne. Besskatningsformen i Tyssland gjør det iøvrigt mere nødvendigt der end her ikke at basere Fabrikker paa Kjøberoeer. Flere af den Slags Fabrikker i Tyssland ere standsede, ikke alene fordi de ikke have kunnet betale sig, men ogsaa fordi Bønderne ikke have villet levere dem Roer; Bønderne have nemlig slaaet sig sammen og bygget de saakaldte „Bauern“-Fabrikker.

Godsjeer, Folkethingsmand Ingerslev maatte vedblivende være af den Mening, at det var vanskeligt — hvad ogsaa Etatsraad Tessdorff bekræfter — at faa Folk til at slutte sig sammen; ja, selv Etatsraad Tessdorff, som bedst kunde have taget Sagen i sin Haand og desuden erkjendte, at der havde været en fuldkommen god Forretning at gjøre paa Holland, gjorde det ikke. Paa Holland er der de bedste Betingelser tilstede for, at man kan vente at faa det bedste Quantum Roer, som kan faaes, men Taleren troer dog ikke, at man der vil slutte sig sammen; han troer snarere, at man der, naar man kan faa mere bragt ud af Jorden ved at leje den ud end ved selv at dyrke den, vil gjøre det. — Havde man, den Gang man begyndte denne Industri her i Landet, havt en stærk Tro paa Sagens Gjennemførelse, kunde det have stillet sig anderledes, og der blev ogsaa den Gang gjort et Forsøg paa at interessere Landmændene i Sukkerindustrien, men der meldte sig ingen. Taleren skal henstille, om man kan vente, at der paa Holland vil fremstaa et Agerbrug af første Klasse; han troer det ikke. Man kan vente, at Agerbruget der vil blive saa godt, som Fabrikken troer det nødvendigt for at kunne staa sig ved det, men et Ideal kan man ikke vente. Iøvrigt er Taleren enig med de Herrer i, at det var bedst, om Jordbrugerne selv toge fat paa Sukkerroedyrkningen, men han troer ikke, de gjøre det. Hvad endelig Besskyttelsen angaaer, da veed Taleren egentlig ikke, at der fra Jordbrugernes Side — skjøndt han ganske vist erindrer, at der i Landhusholdningssekskabet er faldet stærke Udtalelser derom — er rettet nogen Fordring til Statsmagterne desangaaende paa en saadan Maade, at man egentlig har kunnet vente at skaffe sig Gehør.

Kaptain J. C. La Cour. Efter de faldne Udtalelser at dømme er der Uenighed om, hvorvidt der er Sandsynlighed for, at der vil kunne oprettes Aktiefabrikker, hvori Jordbrugerne selv ere Deltagere, her i Landet, hvorimod der er Enighed om, at flige

Fabrikker ere den heldigste Form, hvorunder Sukkerindustrien vil kunne fremmes her i Landet — Godsejer Ingerslev brugte endog det Udtryk, at slige Aktiefabrikker vare den tykke Industries Styrke — og Enighed om, at Sukkerfabrikationen i det Hele taget er et absolut Gode for et Land. Taleren skal nu tillade sig at gjøre nogle Bemærkninger hertil og vil antyde sit Standpunkt ved at sige, at et Lands Velvære ikke bør bedømmes efter det Kvantum Korn eller den Mængde Kreaturer, det er istand til at producere, men at Velværet derimod væsentlig er betinget af, at alle Landets Børn nyde godt af Landets Goder, og at disse ikke samles paa enkelte Hænder paa Massens Beføstning. Heri ligger, at han nærer Frugt for Fabrikker, som ikke ere Aktiefabrikker, altsaa hvor Jordbrugerne ikke selv ere Deltagere; thi vi have jo Erfaring fra Udlandet for, at Fabrikker, som ikke ere af den omtalte Art, blive til Skade for det Jordbrug, der leverer dem Koer. Vi have Exempler paa, at selv meget værdifulde Jorder i de mindre Jordbrugeres Hænder ere blevne udpinte og ere gaaede tilbage ved at være komne under Fabrikkernes Indflydelse, og Etatsraad Tesdorpf har jo meget aabent sagt os, hvorledes Forholdet er paa Holland, nemlig at en Del af de gamle Koedyrkere har trukket sig tilbage og ikke længere vil levere Koer til Fabrikken, hvorfor det væsentlig er de yngre, som drage Nytte af deres Jords — Taleren havde nær sagt — jomfruelige Undergrunds Frugtbarhed og exploitere den paa denne Maade. (Etsraad Tesdorpf: Det er kun enkelte). Ja, selv om det ogsaa kun er enkelte, peger det dog paa den Fare, der er tilstede. En usædvanlig Betingelse er det for en vedvarende Sukkerroedyrkning, naar Jorden ikke skal udpines, at denne holdes i en rigelig Gjødningskraft, men det er et Spørgsmaal, om der er den fornødne Intelligents tilstede til at indse dette og til ikke at sty den dertil nødvendige Udgift. Taleren troer ikke, at en saadan Intelligents er tilstede hos Landmændene i Almindelighed, det grunder han blandt andet derpaa, at der haves nærliggende Exempler paa, at man under Kriser ikke blot styder de unødvendige Udgifter til Side, men ogsaa de nødvendige, som Jorden havde Ret til at kræve af os. Bort Forbrug af kunstig Gjødning er ikke stort, men dog er det efter den sidste Krise gaaet meget tilbage i de senere Aar; ogsaa andre Forhold kunne nævnes, som pege hen paa, hvorledes man i Virkeligheden er tilbøjelig til, saa snart der kommer et lille Tryk i en eller anden Retning, da at tære paa Jordens Kræfter. Taleren troer derfor, at man, saa snart man kommer til at sidde i lidt trykkende Omstændigheder ved en Ejendom og har en Sukkerfabrik i Nærheden, som kjøber Koerne, vil tære paa Jordens Kræfter og følge enkelte af Hollands Koedyrkeres Exempel.

Der er hidtil ikke talt om, i hvilket Forhold Dyrkningen af Sukkerroer stiller sig fordelagtig lige overfor Dyrkningen af Foderoer, og det er dog et Spørgsmaal, som det vilde være interessant at faa besvaret. Efter hvad der er meddelt her, er Gjennemsnitsudbyttet pr. Tønde Land af Sukkerroer 309 Centner, og paa Lolland har Gjennemsnittet af 7 Aar været 340 Centner. Prisen pr. Centner er, naar man ikke kræver Affaldet tilbage, 1 Krone. Tager vi Foderoer, vil man uden Vanskelighed kunne aale 300 Tdr. pr. Tønde Land og gjennem Brugen til Kreaturerne kunne udbringe dem til 1 Krone pr. Td. og dog have Gjødningen. Efter Talerens Mening taler dette Forhold til Gunst for Foderoen, thi at det, som den ærede Foredragsholder sagde, skulde være lettere at dyrke Sukkerroer end Foderoer, fordi man afleverede de første, men maatte arbejde med de sidste om Vinteren, kan Taleren ikke indse, men troer tværtimod, at det er besværligere at dyrke Sukkerroer end Foderoer, fordi Sukkerroen kræver mere Arbejde end Foderoen saavel ved Jordens Behandling som ved Rensningen og især om Efteraaret, særlig hvis man ikke ligger nær ved en Fabrik. Taleren kan altsaa ikke indse, at Sukkerroen egentlig frembyder nogen Fordel fremfor Foderoen. Naar Etatsraad Tesdorpf ved at se tilbage paa Udbytet af de sidste Aar hellekede, at vi ikke vare gaaede fremad, men at vor Udførsel stagnerede, ja endog saa viste Tilbagegang, da kan Taleren i det væsentlige være enig med ham, men han seer dog ikke rettere, end at det ingenlunde kræver Indførelsen af Dyrkning af Sukkerroer. At Roedyrkningen imidlertid i det Hele taget maa ønskes fremmet her i Landet, skal Taleren naturligvis erkjende, men han er ikke overbevist om, at det er Sukkerroedyrkningen, der særlig maa ønskes fremmet. De Fordele, som Etatsraad Tesdorpf nævnte, at Sukkerroedyrkningen medfører, nemlig at der vækkes Liv og Bevægelse blandt Landmændene, at Arbejderne støttes, at der staves Fortjeneste til Kone og Børn, og at Jorden kommer i en god Stand og løfter Foldene, komme ogsaa tilstede ved Dyrkningen af Foderoen. Taleren seer derfor ikke rettere, end at Foderoen yder os de samme Fordele som Sukkerroen uden at medføre de samme Farer, naar dennes Dyrkning ikke er knyttet til en Aktiefabrik, i hvilken Roedyrkerne ere interesserede, og som giver dem alt Affaldet tilbage og et Udbytte, som atter kan støtte dem i deres Jordbrug. Med Godssejer Ingerslev maa Taleren imidlertid være enig i, at vi faa vanskelig dannet Aktieforeninger af de mindre Jordbrugere. Det er Kapitalen, der har bemægtiget sig denne Industri, og Taleren troer, at den vil komme til at luktere paa de mindre Jordbrugeres Bekostning.

Etatsraad Tesdorpf kan ikke indrømme, at Forstander

la Cour regner rigtig med Hensyn til Ansættelsen af Foderroens Værdi. Taleren vil kun ansætte dens Værdi til 85 Ore pr. Td. Ganste vist er der Egne, navnlig i Jylland, i hvilke Koerne ikke voxe saa stærkt og saa villig som paa Derne, og hvor Foderroen derfor i det Hele taget har fuld saa stor Værdi som paa Derne, men ganste affeet fra den vel høje Værdi, som Forstander la Cour anslaaer Foderroen til, er der endnu særlig det at fremhæve, at vi ikke kunne udvide Aalen af Foderroer udover et meget begrænset Areal. Sine Malkesøer kan Taleren ikke, hverken for Mejeriprodukternes Skyld eller for Dyrenes Sundheds Skyld, give mere end 30 Pund Koer pr. Hoved daglig, og han maa trække store Vexler paa de andre Dyr, for at saa dem til at fortære et større Kvantum Nutabaga. Desuagtet kan Taleren ikke komme til at dyrke mere end en Fjerdedel Mark af otte Marker med Foderroer, eller med andre Ord, af en Mark paa 120 Tdr. Land kan han kun dyrke 30 Tønder med Koer. Aalen af disse Koer er altsaa meget begrænset, hvorimod Aalen af Sukkerroer er ubegrænset eller i alt Fald kun for saa vidt begrænset, at man blot ikke maa gjøre Jorden træt af at give Koer. At dyrke Koer hvert fjerde Aar kan overordentlig godt lade sig gjøre i et Aalsbrug. Hos Taleren, som har en Ottemarksdrift, og hvor hver Mark er 120 Tdr. Land, vilde der altsaa aarlig kunne dyrkes Sukkerroer paa et Areal af 240 Tdr. Land, medens han kun kan dyrke 30 Tdr. Land med Foderroer. Man seer altsaa, at der kommer ganste anden Drift frem ved Dyrkning af Sukkerroer end ved Dyrkning af Foderroer, og Taleren skjønner derfor ikke rettere, end at en Sammenligning her paa dette Punkt ikke er ganste tilstedelig.

Godsejer, Folketingsmand Ingerslev troer ikke, at det gaaer an at sige, som Forstander la Cour sagde, at Landmændene have ikke den fornødne Intelligens, og derfor bør de ikke komme ind paa den nye Kultur. Skulde den Sætning gjælde, burde Landmændene hverken mærgle eller dræne, da det kan misbruges altsammen. Nej man skal ikke tiltage sig et saadant Formynderskab over Landmændene og sige til dem: det og det maa I ikke komme ind paa, thi det kunne I ikke magte; dertil have I ikke den fornødne Dygtighed. Det gaaer ikke an. Taleren vilde ønske, at Forstander la Cour vilde tage hen til en sukkerroedyrkende Egn og tage Sukkerroekulturen i Øjeshyn; han vilde da saa at se, hvilken Betydning denne Kultur har baade for Øjeblikket og for Fremtiden. Foderroen har ganste vist sin Betydning, men Dyrkningen deraf kan ikke sammenlignes med Dyrkningen af Sukkerroen. Taleren vil se den, der til eget Forbrug kan dyrke mere end en Fjortendedel af sin Jord med Foderroer, medens dog en

Syvendedel burde dyrkes med Koer. En virkelig rationel Koekultur lader sig derfor ikke paa nogen Maade sætte i Værk ved Foderroer, naar man selv skal opfodre dem, men den lader sig iværksætte ved Sukkerroer.

Gartner Wendt maa støtte Forstander la Cour i hans Betragtninger. Da denne Sag forrige Gang var under Diskussion her i Selskabet, tog Taleren Foderroen i Forsvar, og det vil han ogsaa gjøre nu. Foderroen vil ligesom Sukkerroen — skjøndt der jo rigtignok er dem, som ikke vil gaa ind paa det — bidrage til, at Jorden bliver bragt i en god Tilstand, og sætter man Dyrkningen af Foderroen i Forbindelse med Staldfodring, vil man kunne naa op til at benytte en Ottendedel af Arealen, hvilket maa anses for ret respektabelt. — Etatsraad Tesdorpf nævnte, at han brugte Kutabaga, men Taleren veed ikke, hvorfor Guleroden skal sættes til Side for Kutabaga og Kunkelroer. Guleroden er mere sukkerholdig og sundere end de nævnte Koer og giver vist ogsaa Mejeriprodukterne mindst Affmag. Det forekommer Taleren, at Dyrkningen af Foderroer medfører store Fordele. De Penge, der sættes ind herpaa, komme tilbage med gode Renter, uden at man løber nogensomhelst Risiko som ved Dyrkningen af Sukkerroer. — Den ærede Foredragsholder meddelte, at Sukkerroerne bleve nedkulede, indtil de skulde gaa til Fabrikken; men da vi vide, at Sukkerroen er mere tjælen end andre Koer, vil Taleren tillade sig at spørge, om de ikke fryse om Vinteren, og derved mange fordærves. Ligeledes meddelte den ærede Foredragsholder, at de store Koer betales bedst, men der er dog vistnok en Grænse med Hensyn til Størrelsen; thi det er bekjendt, at jo større Koerne ere, jo mindre Sukker indeholde de forholdsvis.

Cand. Zahrtmann har ikke villet sige, at de store Koer bleve betalte bedst, men at Koer fra de større Producenter betales bedre end Koer fra de smaa, og det fordi Fabrikkerne ikke kunne undvære de Koer, som de større Jordbrugere producere. — Hvad Opbevaringen af Koer angaaer, da blive de som sagt nedkulede og dækkede, og saafremt det bliver stærk Frost, dækkes de yderligere; men i Reglen blive de ikke udsatte for saa stærk Frost, at de kunne tage Skade, eftersom de gaa til Fabrikkerne i Slutningen af December Maaned. Kun i det Tilfælde, at Kampagnen er lang, saaledes at der er Koer, som først komme til Fabrikkerne i Januar Maaned, kan det være vanskeligt nok at bevare Koerne mod Frosten.

Kaptain la Cour. Naar Godssejer Ingerslev udtalte det Ønske, at Taleren vilde rejse ud og se, hvilken befrugtende Indflydelse Sukkerroedyrkningen havde, maa Taleren dertil svare, at det har han seet, men han har tillige seet, hvad han før

tillod sig at fremhæve, nemlig at smaa Bøndejordbrug ere forsvundne, og noget lignende vilde han nødig se herhjemme. (Modsigelse). Taleren har i det nordlige Frankrig seet, at hele Sogne ere gaaede ud af de mindre Jordbrugeres Hænder og over til Fabrikkerne, for hvilke det har kunnet betale sig at anvende deres Overtskud til at sammenkjøbe disse Smaalodder, skjøndt Prisen var meget høj som Følge af, at Jorden var af den allerfortrinligste Art og i den højeste Kulturtilstand. Den ærede Foredragsholders Meddelelser fra det sydlige Hannover om de der-værende Sukkerfabrikker, i hvilke Jordbrugerne selv ere Deltagere, vare tiltalende, og klart er det jo, at hvor Jordbruget har en saadan Støtte, vil man hurtigere se Fremgang end under ganske almindelige Forhold. Taleren er derfor ogsaa enig med Guds-ejer Ingerslev i, at man seer Forbedringer baade i store og smaa Jordbrug, hvor Sukkerfabrikker træde i Virksomhed, og det end-ogsaa meget hurtig; der kommer imidlertid ogsaa Forbedringer frem, hvor Landbruget arbejder sig op ved Hjælp af Foderroer, og komme Forbedringerne end langsomt, saa komme de efter Tale-rens Mening ogsaa saa meget desto sikrere og varigere, idet de ville have et berigende og ikke et udpinende Præg. — Taleren anseer naturligvis ikke vore Landmænd for at være saa ufølsømdige, at det skulde være nødvendigt at udstede Forbud imod, at Landmændene sælge deres Koer til Sukkerfabrikker; men der er Forskjel paa at udstede et Forbud og saa at fremsætte og begrunde en indtrængende Advarsel; en saadan ligger i, hvad der er oplyst om Forholdene paa Holland, og dette bør gjøre os varfomme med at tilraade de danske Jordbrugere i Almindelighed at gaa ind paa Foretagender af den Art. — Hvad Dyrkningen af Foderroer isørigt angaaer, da har Taleren aldeles ikke overseet, at man ikke kan dyrke Foderroer paa et saa stort Areal som Sukkerroer, og det er naturligvis et Hovedhensyn, men hverken de af Statsraad Lessdorpff eller af Guds-ejer Ingerslev anstillede Beregninger med Hensyn til det Areal, Foderroedyrkingen maa indskrænkes til, holde Stik. I Inland sætte de store Enge og Kjærgræsninger Bedkommende i Stand til at lægge en stor Mængde Ungkvæg til, som kan konsumere en stor Mængde Koer, og se vi hen til Mejerigaardene, da finder der jo en stedse raskere Omfætning af Besætningerne Sted; disse gjøre jo nu kun Tjeneste i den halve Tid mod tidligere, hvorefter de komme paa Fedestald, som nu almindelig findes ved Siden af enhver Mejeristald. Desuden ere ikke saa Jordbrugere inde paa at holde meget store Besætninger, som i mange Tilfælde løbe op til 30 Kreaturer paa 60 Tønder Land, hvilken Besætning, fodret med 2 Skpr. Koer om Dagen, vil kræve et Areal af 5—6 Tønder Land ublagt med Koer.

Taleren troer end ikke, at dette Forhold maa betragtes som Grænse for Kvægholdet paa de mindre Gaarde, — selv i dette Djeblit er det overskredet paa enkelte mindre danske Gaarde.

Godsejer, Folkethingmand Jørgerslev nævnte en Fjortendedel af Arealen som et Exempel, han kjendte, og som er baseret paa en større Mejeribesætning og stort Fødehold ved Siden af. At nogen kan komme, som Forstander la Cour nævnte, til en Tiendedel, skal Taleren ikke benægte, men han tvivler om, at man, hvis man virkelig skal have det, han kalder en ordentlig Roevl, kan komme højere, end han har nævnt.

Grosserer Hofmeyer. Naar Statsraad Tesdorpf for sagde, at de ældre Roedyrkere paa Holland havde trukket sig tilbage, da maa dette være en Misforstaaelse, thi i de 4 Aar, Taleren har haft med Fabrikken at gjøre, har, saa vidt han veed, ikke en eneste trukket sig tilbage. — Hvilken Fremgang Sukkerroevælden har haft her i Landet, vil man se deraf, at medens den ene Fabrik for 4 Aar siden kun arbejdede med 450 Tdr. Land og den anden med 350 Tdr., arbejder den ene nu med 1600 Tdr. Land og den anden med ca. 1000 Tdr. Land. Og medens den ene Fabrik tidligere kun kunde forarbejde 1500 Centner i Døgnet og den anden 2000 Centner, ere de nu udvidede til at forarbejde henholdsvis imellem 2 og 3000 Centner og 5000 Centner i Døgnet. For Roerne er der iaar betalt 86 Øre pr. Centner, medens der i de 4 foregaaende Aar er betalt 70 Øre, 75 Øre, 80 Øre og 83 Øre pr. Centner. Desuden leverer Fabrikken Affaldet tilbage, og har holdt paa, at Jordbrugerne skulde tage det, for ikke at forringe Gjødningskraften paa deres Jord. Man har ogsaa paa andre Maader søgt at hjælpe navnlig de smaa Jordbrugere, ved at lade dem saa kunstig Gjødning paa Kredit. Endelig have Jordbrugerne et Exempel at se hen til i det Agerbrug, som Fabrikken selv har, og som er sat udmærket i Scene af den forrige Bestyrer; det giver nu den dobbelte Indtægt mod tidligere. Sa der kan fremvise Regnskaber for Agerbruget, som ikke mange Landmænd i Danmark skulle fremvise Mage til. Man begyndte med at avle 10—11 Fold Hvede og 11—12 Fold Byg; nu er man kommen til at avle de dobbelte Fold. Hvad Koehesten angaaer, da har man iaar høstet 416 Centner pr. Td. Land. Taleren troer hermed at have viist, at Sukkerroekulturen er noget, der kan betale sig.

Statsraad Tesdorpf. At Fabrikkens Jord er bleven drevet overordentlig godt med de større Midler, der staa til Raadighed nu mod tidligere, er vist, og at Resultatet har været saa udmærket som fremsat, er jo overordentlig glædeligt, men Spørgsmaalet er her et andet. Her spørge vi om, paa hvilken Maade kan Sukker-

roedyrkingen ventes at faa almindelig Indpas og holdes stadig vedlige i Danmark. I 1857 rejste Taleren første Gang gjennem Tysklands sukkeroedyrkende Egne, og da hørte han det samme, som nu er fremsat her, nemlig at der, for at denne Kultur kan gaa fremad, udfordres, at Roedyrkerne ere Parthavere i Fabrikkerne, og det er det, som Taleren stærkt maa fremhæve. Rigtignok tvivler Forstander la Cour og Godsejer Ingerslev om, at vi faa Fabrikker oprettede paa den Maade, men Taleren skal dertil tilslade sig at svare: Lad først en Fabrik blive bygget paa det Fundament, at Jordbrugeren samtidig med at han dyrker Koer er Medejer af Fabrikken, saa vil den nok Tid efter anden finde Efterlignere trindt omkring i Landet. Rand. Zahrtmann har sagt os, at i Sachsen ere de enkelte Aktiefabrikker, som der findes, saa truende for de store Fabrikker, at man imødeseer den Tid — maasse om en Snes Aar — da hele Sukkeroedyrkingen vil være gaaet over i Jordbrugernes Hænder. Da Taleren i 1876 var i Hildesheim, var der 18 Fabrikker; i den forløbne Tid er der kommet 12 til, saaledes at der nu er 30, og hver af disse Fabrikker arbejder meget stærkere, end hver af de 18 gjorde i 1876. Det samme er Tilfældet i Brunsvig. I dette lille Land, som kun er 76 □ Mile stort, er der en Velstand blandt de mindre Jordbrugere, som strax ved første Djeftast giver sig tilkjende; ja den er saa overordentlig, at der i hele Europa ikke findes mere velhavende Egn og bedre Jordbrug end der. Lad os derfor blot faa den første Aktiefabrik oprettet, saa vil det ikke være længe, før den faaer adskillige Efterfølgere. Men skulle vi avle vort Sukker selv her i Landet, er det aldeles nødvendigt, at Regjeringen seer lidt mildere paa denne Sag, end den hidtil har gjort. I 1876 blev det fra Regjeringens Side sagt, at Landmændene ingen Tro havde til Sukkeroedyrkingen, men nu maa denne Tro dog omsider være kommen; nu maa man dog have kunnet overbevise sig om, at Roesukkerindustrien vil kunne have en Fremtid for sig, naar den bliver velvillig behandlet fra Regjeringens Side. — Naar Taleren har taget Ordet for Aktiefabrikker med Landbrugere som Deltagere, har det naturligvis ikke været hans Mening dermed at ville udtale, at man paa „Holland“ har misbrugt sin Kapital, tvertimod; man har viist sig meget liberal, men Taleren kan ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at der er en Forskjel paa at tage hele Udbyttet og saa blot at sælge Koer til Andre; thi det er aabenbart, at den, der skal kjøbe, vil kjøbe saa billig som muligt.

Arkitekt Granzow troer, at Forstander la Cour har stillet Dyrkingen af Foderroer i et altfor stærkt Lys lige over for Dyrkingen af Sukkerroer; thi vel er det saa, at Dyrkingen af

Foderroer ogsaa giver en Masse Arbejdere Beskæftigelse, men saasnart Avlen er tilendebragt, ere ogsaa disse Arbejdere ledige, hvilket de derimod ikke ere, hvor der er Tale om Sukkerroer, efterfom de, naar Roeavlen er tilendebragt, kunne faa Arbejde i Fabrikkerne. Hvad det angaaer, at adskillige Roedyrkere paa Vol-land skulde have trukket sig tilbage, da maa Taleren hertil bemærke, at det er noget, som indtræffer overalt ved Fabrikker, som ere baserede paa Kjøberoer. I Sverrig har Taleren seet mange Exempler derpaa, og mon det, at slikt skeer, ikke skulde ligge i, at Landmanden enten ikke har havt den fornødne Intelligents eller den fornødne Kapital til at indrette Avlsbruget efter Sukkerindustriens Løve. Efter Talerens Mening skal der en overordentlig Intelligents samt Kapital til for at opnaa den fulde Fordel, som kan opnaaes ved Sukkerindustrien, og den fulde Fordel opnaaer Landmanden først, naar han er kommen saa vidt, at han kan have Roer paa en Fjerdedel af Areal, saa at han kan undgaa Brakken. Et saa stort Areal benyttes imidlertid sjældent til Roer. Landmanden vil i Reglen dyrke Sukkerroer paa samme Maade som Foderroer, nemlig paa mindre Dele af Areal; men det er efter Talerens Formening ikke fordelagtigt. — Den bedste Form, hvorunder denne Industri kan drives, er Aktiefabrikken, men Taleren troer ikke, at det er muligt at komme dertil strax. Vi maa vistnok gaa samme Vej, som man er gaaet i Tyskland, nemlig begynde med store Fabrikker. Naar Landmændene da se, at det gaaer disse godt, ville de nok senere følge efter paa den antydede Maade. Det have vi seet i Tyskland, og det forekommer Taleren, at der paa Holland er betydelig Tendents i den Retning. Grosferer Hofmeyer sagde, at man paa Holland havde begyndt med at give 70 Dre pr. Centner, og havde iaar givet 86 Dre, men hvis Landmændene vilde forlange 120 Dre, vilde Fabrikken vistnok sige Nej, til den Pris ville vi ikke købe, saa ville vi selv have Jorden. Det gaaer Landmændene imidlertid vistnok ikke ind paa, og det vil da ende med, at der oprettes de saakaldte Aktiefabrikker eller Fabrikker, som ejes af Roedyrkerne selv.
